

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

59. An qui contraxit bigamiam cum vidua, vel accessit ad propriam uxorem, postquam illa adulterium commisit, possit petere dispensationem hujus irregularitatis ab Episcopo? Et quid, si res adulterij ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

330 Tract. III. De Potestate Episcoporum,

Deinde in cap. nuper, & cap. ult. de bigamis, negatur illis potestas suscipiendi Ordines minores.

2. Non desinit tamen DD. affirmatiuum sententiam tenentes, vt Petrus Cornejo in 3. part. D. Thome tract. 5. de irregul. disp. 10. dub. 1. quest. 5. Conitulus in respons. moral. lib. 1. q. 106. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 86. num. 11. Auila de cens. part. 7. disp. 7. dub. 4. Azorius part. 2. lib. 5. cap. 20. quest. 2. Miranda in Manual. Pralat. tom. 2. quest. 8. art. 2. concl. 2. Sayrus de cens. lib. 6. cap. 6. num. 11. & alij penes ipsos, quibus adde nouissime Mauritium Alzedo in praxi Episcop. part. 2. cap. 6. num. 5. Ioan. de la Cruz in director. part. 2. de irregul. dub. 1. conclus. 1.

3. Sed tu ne recedas à negatiua sententia, quia ita declarauit sacra Cardinalium Congregatio, vt testatur Piafecius in praxi part. 1. cap. 1. art. 10. n. 11. Amendar. in recapil. ad leg. Nauarre lib. 2. tit. 19. num. 16. Garzias de benef. tom. 2. part. 7. cap. 6. num. 5. Molfesius in summa tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 28. de Vecchis in praxi nouitior. disp. 9. dub. 15. n. 2. Taurburinus de iure Abbatum tom. 2. disp. 7. quest. 3. n. 2. Nouarius tract. de elect. fori quest. 52. num. 25. Leo in thesaur. fori Eccles. part. 2. c. 8. n. 36. & ita etiam fuisse decifum in Curia Archiep. Neapolitana, testatur Riccius part. 4. decif. 331. numer. 8. in fine.

4. Notandum est tamen hic obiter cum Turriano & alijs DD. supradictis posse Episcopum dispensare in bigamia similitudinaria cum eo, qui contrahit cum virgine, contra Maiolum lib. 1. de irregul. cap. 33. num. 7. Secus si cum vidua, vel si duplex inuit in Ref. seq. Matrimonium, contra Palatinum in 4. disp. 27. disp. 4. & Henriquez lib. 12. cap. 6. num. 11.

Sup. hoc primo delicto in to. 5. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

RESOL. LIX.

Si quis contraxit bigamiam cum vidua, vel accessit ad propriam uxorem, postquam illa adulterium commisit, an possit petere dispensationem huius irregularitatis ab Episcopo?

Et quid si res adulterij sit occulta?

Et supponitur esse irregularem ex bigamia interpretatiua, si contrahas cum vidua, qua prius matrimonium consummauerat, & idem si contrahas cum corrupta ab alio; & si accesseris ad propriam uxorem, posteaquam adulterium commisit, tamen à principio virgo accepta fuerit.

Et quid est dicendum, si vir ignorans coniugis adulterium, illam carnaliter bona fide cognouit?

Idem est, si à principio existimas ducere virginem, duxerit corruptam.

Et quid, si maritus per censuras cogatur reddere debitum?

Et cursum, an Episcopus possit dispensare in irregularitate, quam contraxit Sacerdos, qui post mortem uxoris legitima existens in sacris, tentat aliam uxorem accipere, & quam Subdiaconus contraxit ducens viduam?

Et an laicus contrahat irregularitatem inuendo matrimonium cum duabus inualide; vel cum una valide, & cum alia inualide, vel inualide cum vidua?

Et breuiter docetur posse Episcopum cum bigamis proprijs dispensare ad minores Ordines, & ad beneficium simplex. Ex parte 10. tract. 11. & Misc. 1. Refol. 25.

§. 1. SUppono esse irregularem ex bigamia interpretatiua, si contrahas matrimonium cum vidua, quæ prius matrimonium consummauerat. Et idem est, si contrahas cum corrupta ab alio; vt deci-

ditur cap. Pracipimus, disp. 34. & cap. Si quis viduam 50. & cap. Debitum de Bigamis. Secundò suppono, quòd hæc bigamia interpretatiua contingit per accessum ad propriam uxorem, postquam illa adulterium commiserit; tamen à principio virgo accepta fuerit. Sicuti habetur cap. si Laici 34. disp. & tradunt omnes Doctores apud Suarez, disp. 49. sect. 3. n. 15. Sanchez disp. 84. num. 15. & Augustinum Barbolam alleg. 49. num. 8. Ratio est, quia maritus, cognoscens uxorem ab alio corruptam, maritus corruptæ nuncupatur, idèoque perinde iudicandus est, ac si cum corrupta contraxisset.

2. Difficultas verò est, an hæc irregularitas contrahatur, si ignorans coniugis adulterium, illam carnaliter cognoueris; Et idem est, si à principio existimans ducere virginem duxerit corruptam; Negant Petrus de Ledesma, de Matrim. quest. 66. art. 3. col. penult. & Emanuel Sà, verb. irregularitas bigamias, n. 3. Moueri possunt, quia actus, ob quem irregularitas contrahitur, debet esse actus ab homine, quatenus rationalis est; ac proinde ab illo quatenus ratione vitur. Cognoscens verò uxorem, ignorans esse adulteram, nunquam liberè suam carnem diuinit in plures. Ergo nunquam fundamentum præstitit contrahendi hanc irregularitatem. Verum in his casibus irregularitatem contrahit, docent Doctores communiter, Auila 7. p. disp. 8. dub. 1. vers. Tertio modo. Sanchez lib. 7. disp. 84. n. 15. Paulus Layman lib. 1. Summ. tract. 5. p. 5. cap. 6. num. 3. & alij innumeri ad ipsos. Quippe hæc irregularitas non in pœnam alicuius delicti, neque ob infamiam vllam personæ: sed ob defectum significationis inducta est; quæ significatio esse non potest, si maritus corruptæ fuerit; quia sicut ipsa mulier in plures suam carnem diuinit, sic vir illam cognoscens, censetur in plures suam carnem diuinit.

3. His suppositis quero, an Episcopus possit dispensare cum supradictis bigamis; Et probabiliter affirmatiuè respondet Ioannes Præpositus in 3. part. D. Thome, q. 5. de irregul. dub. 7. n. 138. vbi sic ait; Peculiaris difficultas, an Episcopus nunquam possit dispensare in irregularitate orta ex bigamia interpretatiua, v. g. si res sit occulta. Aliqui vniuersim censent non possè, quia hæc irregularitas non oritur ex delicto, sed ex defectu significationis, vel ex ipso facto coniugij attentati etiam inualide; non videtur tamen improbabile, quòd possit in ea, que oritur ex delicto etiam alieno, v. g. in irregularitate quam contrahit is, qui cognouit uxorem postquam ea commisit adulterium cum alio, - si talis incurrit irregularitatem, etiam si adulterium vxoris sit occultum, quia talis irregularitas verè oritur ex delicto, vt ostendimus. Item, quòd possit in ea quam contrahit Sacerdos qui post mortem vxoris legitime existens in Sacris, tentat aliam in vxorem accipere; quia etiam hæc irregularitas oritur ex delicto: idque etiam si conetur contrahere cum vidua; nam cum Matrimonium sit irritum, non inducit irregularitatem ex defectu significationis, sed ex peccato. Tertio, si Laicus contrahat irregularitatem, inuendo Matrimonium cum duabus inualide; vel cum vna valide, cum alia inualide; vel inualide cum vidua. Quam irregularitatem oriri ex delicto, tenet Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 84. n. 6 in fine, qui pro ea sententia plures citat, & disp. 86. n. 12. censet Episcopum in nostro casu posse dispensare. Non est, inquam, improbabile in his, & similibus casibus, quando irregularitas est occulta, Episcopum posse dispensare, non solum quoad minores Ordines recipiendos, vel exercendos, sed etiam quoad Maiores, iuxta potestatem ei concessam à Concilio Tridentino, sess. 14. c. 6. de Reformat. Possè etiam dispensare in irregularitate occulta, quam contrahit Subdiaconus, ducens viduam, quia eius irregularitas est

Sup. hoc 50. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

Sup. hoc 50. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

Sup. hoc 50. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

Sup. hoc 50. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

Sup. hoc 50. r. 5. Ref. 148. & pro secundo delicto infra in Ref. seq. 5. His post medium, à vers. Post etiam, & in alio vers. eius not.

est ex delicto; vt censent Sanchez *disp. 85. n. 10.* vide
tr. potest. *disp. 86. n. 13.* Hucusque Præpositus; cui etiam
add. Caltum Palaum, *tom. 6. disp. 6. punct. 8. n. 16.* sic
asserentem: Si bigamia ex delicto proprio contrahitur,
potest Episcopum dispensare, virtute Tridentini, *sess.*
24. c. 6. Quinimò posse dispensare, etiam si ex delicto
alieno hæc bigamia emanauerit; vt contingit, cum
corruptam ducis, vel vxorem adulteram agnoscis,
docuerunt Henriquez *lib. 12. de Matrim. c. 6. in fine.*
& *lib. 14. c. 2. n. 2.* Barbosa *2. part. de Poesst. Episcopis*
lib. 49. num. 25. Sayrus *lib. 6. cap. 7. num. 9.* quia
Tridentinum non distinguit, an ex delicto proprio,
vel alieno oriatur. Ita Paulus.

4. Sed vt verum fatear eum Lessio *in 3. part. D.*
Thom. cap. 8. de irregular. dub. 2. num. 58. non caret
difficultate, quod quis incurrat irregularitatem, si
ignorans cognoscit vxorem adulteram. Vide *cap. si*
ignoras cognoscit vxorem adulteram. Vide *cap. si*
ignoras est, & *seq. disp. 34.* Imò videtur adulterium
debere esse euidenter probatum, vel certe notorium.
Et ita insinuant, qui assumunt hoc impedimentum
contrahi à viro scienter vxorem adulteram carnali-
ter cognoscens; tacite enim supponunt, stante igno-
rantia, non esse huic impedimento locum. Sic Glo-
ssa *cap. 1. de Baptis. Rebuff. de pacific. possessor. n. 194.*
Gregorius Lopez *leg. 35. tit. 5. part. 1.* Anton. Cuchus
lib. 4. Instit. Maiorat. tit. 12. num. 175. Palatius *in*
4. disp. 17. disp. 4. Sed, vt dixi, affirmatiua sententia
est communior. Vnde Cornejo *in 5. part. D. Thom.*
tr. 1. de irreg. disp. 10. dub. 2. questione 4. sic ait:
Quæres, an sit irregularis, qui vxorem suam post-
quam adultera est, carnaliter cognoscit; Respondeo
affirmatiue ex textu expresso *in cap. Si cuius,* & *in*
cap. Laici disp. 34. ubi habetur per adulterium vxoris
fieri maritum irregularem: quod intelligendum est,
si post adulterium ad eam carnaliter accedit. Argum.
Text. *in cap. Fualti, c. 1. de distinctionibus, & cap. Debi-
tum de Bigamis, dict.* Sed quid, si vir ignoret vxoris
adulterium, & ad eam bona fide accedat, Respondeo,
etiam incurtere hanc irregularitatem, ex D. Thoma,
de eo qui ignoranter ducit corruptam. Et ratio est,
quia hæc irregularitas oritur ex facto, & defectu si-
gnificationis: vnde maritus, cognoscens postea vxoris
delictum, abstinere debet in conscientia, solum
matrimonium, ab Ordinibus suscipiendis; quamuis, vt
in foro exteriori non admittatur, necessarium sit,
quòd tale adulterium probetur; & iste est sensus *dict.*
cap. Si Laici: Ita ille.

5. Sed quid dicendum, si maritus cogatur per
censuras reddere debitum, vel quia adhuc pender lis,
vel quia non potuit sufficienter probare adulterium
vxoris; Respondeo, etiam fieri irregularem. Et ratio
est eadem, quòd scilicet irregularitas hæc contrahi-
tur ex facto proprio etiam licito. Neque argumenta
in contrarium aliquid conuincunt, neminem iuste
puniti ob actum, ad quem tenetur, & similia: quia
supponunt hanc irregularitatem esse penam; quod
est negandum: & sibi imputet maritus, qui volonta-
rie vxorem duxit, quòd tantum incommodum, quale
est ista irregularitas incurrat.

6. Notandum est hic obiter, quod si de Ordini-
bus minoribus; & Beneficio simplici loquamur,
probabilis est sententia affirmans, posse Episcopum
etiam cum bigamis proptis dispensare, vt hos Ordini-
bus minores, & Beneficia simplicia obtineant.

RESOL. LX.

An Episcopus vigore huius Decreti possit dispen-
sare in inhabilitate contracta ob simoniam occul-
tam?

Et an Episcopus, si fuerit complex in simonia, possit
etiam secum dispensare?
Et tandem docetur, quod non sit standum Decisionibus
Cardinalium, nec Decisionibus Rota, neque De-
cisiones & Declarationes Rota habeant vim legis.
Ex part. 7. tr. 2. Ref. 36.

§. 1. **V**Tinam hic casus sæpius in praxi non ac-
cideret, & ad illum negatiue responderet
Campanili *in diuers. lur. Can. Rubr. 11. c. 27. n. 66.* &
alii asserentes, quòd si aliquis scienter simoniam
commiserit, communis sententia Doctorum est non
posse Episcopum dispensare, sed semper inhabilem
esse ad illud beneficium habendum, etsi fuerit simo-
nia confessionalis, ad omnia beneficia, quousque Pon-
tifici dispenseret. Neque in Priuilegio concessò à Tri-
dent. circa casus occultos hic comprehenditur. Tum
quia hic non est casus occultus pertinens ad absolu-
tionem Sacramentalem. Tum quia non est censura,
neque irregularitas, sed quædam vindictiua pena.
Tum denique quia illa pena introducta est post
Concilium: & consequenter facultas data à Conci-
lio non extenditur ad casus noua legè Pontificia re-
seruatos post Concilium, vt respondit Gregorius
XIII. audita relatione Congregationis, proxi referunt
volum. 4. decis. Rota, per Farinacium *sol. 77.* Adde
hoc esse expressè declaratum à Congreg. Cardin. vt
in supradicto loco refertur: *in §. ex delicto occulto,*
dicitur: Episcopus etsi in simonia occulta dispensa-
re possit, non potest tamen simoniacum rehabilitare
ad beneficia in posterum obtinenda, neque ad ea re-
tinenda, quæ per simoniam occultam obtinet *pag. 77.*
ver. an Episcopus, ubi dubitatum fuisse refertur, an
Episcopus ex vi huius capituli possit absoluere Sacer-
dotem sibi subditum à simonia occulta, & rehabili-
tare ad Ordines, & beneficia tam obrenta, quam ob-
tinenda, respondetur his verbis: Congregatio cen-
suit potuisse absoluere, & ad Ordines rehabilitare, &
beneficia tam obrenta, quam obtinenda, sed non ad
beneficia, quibus propter simoniam priuatus fuisset,
vel ad obtinenda.

2. Et ideò hanc sententiam ego teneo. Non de-
feram tamen adnotare affirmatiuam sententiam do-
cere Henriquez *lib. 3. c. 56. n. 1.* & *in glessa litera E.*
Hugolinus *de simonia tab. 4. c. 6. §. 7. n. 2.* Sanchez *in*
summa tom. 2. lib. 6. c. 15. n. 78. & alij, quam probabilem
esse docet Lessius *lib. 2. c. 3. dub. 25. n. 140.* & Castrus
Palaus *tom. 2. disp. 3. punct. vltim. n. 4.* cum alijs; vnde
hic apponam per extensum verba Machadi *de Per-
fecto Confess. tom. 1. lib. 3. p. 3. tract. 6. docum. 2. n. 3.* sic as-
serentis. *No obstante esto Henriquez; y otros Autores,*
no de pequeña auoridad defenden, que puedo el Obispo
en virtud de la facultad, que goza por el Concilio Tri-
dentino, dispensar con el simoniaco oculto en la inhabi-
lidad contractada por la simonia hazendole capaz no solo
para poder obtener otros Beneficios adelantando, sino tam-
bien para que goze del mismo Beneficio adquirido per si-
monia, y de sus frutos, y que mediante la dispensacion
en las censuras, è inhabilidad pueda, sin otra colacion
posseer, y gozar el dicho Beneficio, y sus frutos.

3. *Tamque algunos Autores quieren, que esto se*
entienda en todos aquellos Beneficios, cuya colacion
pertenece al Obispo, y no al Pontifice como vien-
en à ser, segun las Bulas de Pio IV. y Pio V. todo
aquellos en que se comete simonia confidencial. Con to-
do esse otros muchos reprueban totalmente esta limita-
cion. Ita Machadus. Et rationem adducit Palaus *ubi*
suprà quia hæc inhabilitas, vt probat Henriquez,
est quasi quædam irregularitas: concessa ergo facul-
tas dispensandi in omnibus irregularitatibus, vi-
detur ad hanc inhabilitatem extendi. Neque ob-
stant decisiones Cardinalium. Tum quia illis decisi-
onibus

Sup. hoc sus-
pra in Ref.
27. lare per
totam, & in
tom. 1. tr. 5.
Ref. 23. 5. pe-
nult. & vlt.
&c.

EDWARD
MACHADI
O. III. IV
EL III